

28. Статус Конвенції о правах ребенка (Нью-Йорк, 20 ноября 1989 года) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_j24
29. Сучасний стан політики та законодавства з питань надання медико-соціальних послуг для дітей та молоді груп високого ризику щодо ВІЛ-інфікування : аналіт. огляд / М. В. Буроменський, В. М. Стешенко. – К. : Укр. ін-т соц. дослідж., 2008. – 127 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу : [http://www.unicef.org/ukraine/ukr/Legal_review-UA\(1\).pdf](http://www.unicef.org/ukraine/ukr/Legal_review-UA(1).pdf).
30. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page>
31. 10 facts on adolescent health [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.who.int/features/factfiles/adolescent_health/en/index.html. – Заголовок з екрана.

Стешенко В.Н. Імплементация міжнародно-правових понять «ребенок» и «подросток» в національное право України.

В статье исследуются вопросы имплементации в национальное право Украины универсальных международно-правовых норм обязательного и рекомендательного характера о правовом статусе детей и подростков.

Ключевые слова: международные договоры, «мягкое» международное право, имплементация, правовой статус детей и подростков.

Steshenko Volodymyr M. The implementation of international legal concepts of «child» and «adolescent» in the national law of Ukraine.

The article studies the issues of implementation in national law of Ukraine universal legal norms of obligatory and recommendation character about legal status of children and adolescents.

Key words: international treaties, international soft law, implementation, legal status of the children and the adolescents.

УДК 342.9

*В.О. Терещенко,
кандидат юридичних наук, директор юридичного
об'єднання «КАПІТАЛ ПРАВИС»*

**ІСТОРИЧНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ**

Стаття присвячена дослідженню підприємницької діяльності в різні часи, з'ясуванню особливостей розвитку підприємництва в Україні, окресленню факторів, що сприяли розвитку підприємницької діяльності.

Ключові слова: підприємницька діяльність, підприємництво, купецтво, чумацтво, історія

Метою даного дослідження є вивчення генези підприємницької діяльності на теренах сучасної України, визначення особливостей розвитку підприємництва в окремі історичні періоди. Підприємницька діяльність є однією із запорук сталого розвитку сучасного суспільства, яка забезпечує зайнятість населення, є джерелом доходів для значної кількості населення країни, а також рушійним фактором економіки держави. З огляду на це, вивчення історико-правового розвитку підприємницької діяльності, сприятиме усвідомленню його значення для суспільства та державної економіки, а врахування історичного досвіду дозволить обрати вірний шлях подальшого розвитку підприємництва в Україні, що обумовлює актуальність теми даного дослідження. Під час проведення дослідження передбачається вивчити передумови виникнення та генезу підприємницької діяльності, визначити фактори, що впливали на розвиток підприємництва в різні історичні періоди, окреслити особливості розвитку підприємницької діяльності.

В науці у сфері підприємницької діяльності дослідженню еволюційного розвитку підприємницької діяльності присвячені чисельні роботи багатьох вчених, зокрема, таких як: Д.Я. Басс, Є.М. Григор'єв, І.В. Лантух, І.І. Мазур, М. Москалюк, О.Б. Коротич, О.М. Кудласевич, Ю.Л. Орел, О.М. Паламарчук, Н.Й. Романюк, О.В. Рябічко, І.В.Шербина та інших. Разом з цим, не применшуючи значущість проведених наукових розвідок, станом на теперішній час питання генези підприємницької діяльності в науці залишається відкритим.

Розвиток підприємництва має багатовікову історію та уходить своїми коріннями в стародавні часи. Саме в Стародавньому світі між племенами виникли відносини з ознаками торгівлі як одним із різновидів сучасного підприємництва. Первісна торгівля здійснювалася у формі обміну надлишком, який залишався від скотарства, риболовства, землеробства та мисливства. Натуральний обмін в період античності являв собою низький рівень товарних відносин. Поряд з примітивною формою торговельної діяльності в античні часи поступово стало з'являтися і ремісництво. Майстри-ремісники займалися ковальством, гончарством, теслярством, ткацтвом і виготовленням одягу. При цьому, на початку свого розвитку, ремісництво не було єдиним джерелом доходу для людини і лише згодом воно сформувалося в постійне професійне заняття, яке приносило дохід та забезпечувало існування людині. Особливістю раннього етапу підприємницької діяльності було те, що в одній особі зосереджувалося виконання всіх функцій в одній особі – купця, ремісника, селянина [1, с. 216].

Поява підприємництва пов'язується з виникненням купецтва в період розкладу первіснообщинних відносин. Розкладу первіснообщинних відносин сприяло вдосконалення засобів виробництва, використання металевих знарядь праці, що призвело до підвищення продуктивності праці, поступової індивідуалізації господарства, зародженню приватної власності та мало наслідком диференціацію суспільства за майновою ознакою. Ці еволюційні процеси стали сприятливим середовищем для виникнення особливого

соціального прошарку населення – купецтва. Саме купецтво стало поштовхом для інтенсивного економічного розвитку, торгівлі та ринкових відносин на етнічній території України.

Відокремлення ремесла від сільського господарства призвело до виникнення орієнтованого на ринок ремісничого виробництва та більш-менш регулярної торгівлі, яка досить швидко набула ознак грошової. В обігу використовувалися арабські дирхеми і срібні римські динари, що їх одержували як плату за продукти місцевого виробництва, передовсім за хліб, потребу в якому відчувала Римська імперія і арабський світ [2, с. 6].

Окремо слід зазначити, що зародження підприємницької діяльності вважається одним із факторів утворення державності на землях сучасної України. Слов'янські племена, котрі поступово об'єдналися в ранньослов'янську державу, селилися по берегах Дніпра, Десни, Донця, Прип'яті, які використовувалися як торгові магістралі, що власне є ще одним чинником, завдяки якому з'явилося підприємництво на території України.

Немаловажну роль у зародженні підприємницької діяльності на українських землях відіграли грецькі поселення в Причорномор'ї Пантікапей (Керч), Ольвія (поблизу Очакова), Херсонес (недалеко від Севастополя), Тіра (на березі Дністровського лиману), Феодосія [3]. Античні держави Північного Причорномор'я здійснювали активну внутрішню та зовнішню торгівлю. Зокрема, з джерел достеменно відомо про широкомасштабні поставки зерна (пшениці, ячменю, проса) з Боспорської держави, центр якої був розташований на берегах Керченської протоки, до материкової Греції, зокрема до Афін, а також до Малої Азії [4, с. 84]. Окрім широкомасштабної торгівлі зерновими населення Причорномор'я торгувало скотом, хутром, шкіркою, навіть рабами, які дуже цінувалися іноземними купцями. Заморські купці привозили та продавали вино, маслинову олію, тканини, прикраси.

Підприємницька діяльність набула активного розвитку з виникненням на українських землях державності та появою міст, поряд з якими утворювалися торгово-промислові центри - «погости». Саме міста ставали оплотом розвитку підприємництва. Вони були місцями, в яких зосереджувалися маси товарів, що розповсюджувалися як по країні, так і за кордоном. Навколо міст виникало безліч торгових і промислових поселень. Сюди сходилося для торгівлі, або, як тоді називали, «гостьби» - купці та інші тодішні «промисловці». Місця ці отримали назву погостів (від слова «гостьба»). Пізніше, вже після прийняття християнства, в цих місцях стали будувати церкви і влаштовувати кладовища. У підвалах церков зберігали необхідний для торгівлі інвентар (ваги, міри), складалися товари, а також зберігалися торгові договори. За це духовенство стягувало з торговців особливе мито [5, с. 22]. Тут здійснювалися операції, укладалися договори, звідси пішла традиція ярмаркової торгівлі. Така підприємницька діяльність на Русі тривала не одне століття [6, с. 10].

Поруч ярмарків відразу ж виростили села і, навіть, міста, починали освоюватися нові території – добували корисні копалини, розвивалося ви-

робництво. За досягнення певного рівню розвитку регіону з'являлися освітні й навчальні заклади (від нижчого до вищого рівню), позаяк стимулюючи розвиток науки й книжкової справи. Загалом, можна сказати, що торгівля завжди була двигуном прогресу і цивілізації – в самому широкому значенні цього слова (економіка і культура, наука і освіта тощо). Розвиток торгівлі та збагачення певної частини людей приводив до диференціації суспільства – що врешті-решт спонукало до пришвидшення процесів державотворення. Держава мала свій зиск від розвитку торгівлі: різного роду плати та побори з торгівців і виробників – з цього вона жила та розвивалася [7, с. 47].

На активний розвиток підприємницької діяльності вказує поява на Русі торгових судів. Перший такий суд з'явився у Великому Новгороді, оскільки саме Новгород знаходився в центрі торговельних шляхів та вів самостійну політику, міські купці постійно укладали угоди з іноземцями, а сама ділова активність у місті була дуже високою [8]. Із півдня, зокрема з Волині, в усі міста Русі везли сіль; із півночі на південь – рибу. Із Києва, Новгорода та інших великих міст коробейники розвозили по селах і містах вироби умілих ремісників. В околиці країни руські «гості» везли віск, хутро, льняне полотно, срібні вироби, знамениті руські кольчуги, шкіру, пряслиця, замки, бронзові дзеркалаця, вироби із кістки. Нерідко разом із караванами купці гнали на продаж і челядь – захоплених під час воєнних походів полонених, які високо цінувалися на невільницьких ринках причорноморського півдня [9, с. 122]. Торгівля розквітала в інших містах Русі, зокрема, у Києві, Чернігові, Смоленську, Любечі, Ростові.

Найбільш крупними підприємцями вважалися купці. Серед купецтва розрізняли городян, які займалися торгівельною діяльністю в межах певної територіальної одиниці та гостей, котрі займалися торгівлею з іншими країнами або містами.

Справедливим буде згадати про те, що на українських землях, поряд з купецтвом, існувало чумацтво, яке зародилося у другій половині XV сторіччя. Чумаки, так само як і купці, займалися перевезенням та продажем товарів, однак чумацтво мало певні відмінності. Чумаки для перевезення товарів використовували лише власні або узяті у найм великі вози та волів. По-друге, промисел чумаків характеризується сезонністю, оскільки вони вирушали в дорогу після завершення весінніх сільськогосподарських робіт [10]. Взимку чумаки готувалися до майбутніх мандрівок: налагоджували вози, готували запасні частини, відгодовували волів, робили припаси їжі. Характер промислу дозволяв чумакам проводити значну частину часу у селі [11, с. 139]. Чумакуванням займалася переважна більшість чоловічого населення. При цьому, серед чумацтва розрізняли чумаків, що постійно здійснювали цей промисел, а також, котрі чумакували час від часу. Так, дослідниками відзначається, що чумацьким промислом охоплювалося майже 80 відсотків дорослих чоловіків [22 10].

Чумацтво відіграло велику роль у розвитку підприємницької діяльності на теренах нашої держави. Завдяки цьому явищу забезпечувалося пере-

ження великих обсягів продуктів харчування та інших товарів, чумацтво сприяло залученню сільського населення до підприємницької діяльності та становленню ринкових відносин у сільській місцевості, а також забезпечувало самозайнятність на селі, що в цілому створювало у мови для розвитку економіки. Втім, чумацтво поступово було витіснене з появою залізничного транспорту.

Найбільший розвиток підприємницької діяльності відбувся в період правління Петра I. Він один з найбільш активних монархів Російської Імперії багато уваги приділяв стану і розвитку підприємств [6, с. 10]. Завдяки Регламенту Мануфактур-колегії значно збільшилася кількість мануфактур, розпочалося будівництво заводів та фабрик. Збільшення промислового виробництва було однією зі заповорок проведення реформування в державі. Петро I вважав, що потрібно в найкоротші строки подолати відставання від Західної Європи, тому не має часу для розвитку виробництва природним шляхом за законами економічного розвитку. У таких умовах промисловість не стільки розвивалася, скільки «впроваджувалася зверху» примусовими методами [12, с. 29]. До Петра I головною функцією державного апарату було стягування різних податків, у великій кількості. Перед Петром I головним завданням постало зведення всіх податків в один, що призвело до спрощення системи справляння. Застосовувалися заходи за рішенням проблем з допомогою держави, пов'язаних з нестачею капіталів для створення підприємств і конкуренцією з боку іноземних товарів. Петром I був виданий ряд указів для створення привілеїв купецтву, щоб залучити його до заняття промисловими справами [6, с. 11]. В ці часи запроваджується жорстка державна протекціоністська політика, мета якої полягала в обмеженні імпорту, встановленні надзвичайно високого мита та стимулюванні експорту товарів, а також монополія на виготовлення та продаж певних товарів та продуктів харчування.

Втім фактором, що негативним чином впливав на розвиток підприємницької діяльності це відсутність найманої робочої сили внаслідок існування кріпацького права. Тому скасування кріпосного права у 1861 році у стала новим етапом розвитку для підприємницької діяльності на території сучасної України. Реформа 1861 року сприяла полоненню рядів підприємців дворянством, оскільки вони були змушені прилаштовуватися до нових умов життя. Застосовуючи найману працю, раціональне ведення господарства з використанням техніки, такі маєтки в перші десять років змогли утримати землеробство, скотарство, вівчарство в тих розмахах, які вони мали до скасування кріпацтва [13, с. 20]. Дворяни-землевласники, які мали підприємницькі якості та змогли пристосуватися до нових умов ведення господарства, створили потужні, конкурентоспроможні товарні господарства в найбільш прибуткових галузях промисловості: цукровій, винокурній, борошномельній [14, с. 26].

Окрім дворянства до підприємницької діяльності залучалося і селянство. Селяни, які вийшли з кріпосної залежності, переставали бути власністю поміщика, оголошувалися «вільними сільськими обивателями» й отримували

вали певні громадянські права. Вони одержали право утворювати органи сільського й волосного самоврядування, брати участь у сходах, в ухваленні мирських приговорів, у виборах громадських посад, а також право бути обраними. Зокрема, у «Загальному положенні про селян, які вийшли з кріпосної залежності» їм надавалося право: 1) здійснювати торгівлю, відкривати промислові підприємства, виробляти ремісничі товари і збувати їх на ринках; 2) набувати у власність нерухоме і рухоме майно і розпоряджатися ним на власний розсуд; 3) розпоряджатися викупленими садибами і польовими землями на власний розсуд; 4) подавати скарги на сільських і волосних посадових осіб мировому посередник [15].

Таким чином, в період кінця ХІХ – початку ХХ століття підприємницька діяльність стала невід’ємним елементом господарювання. В підприємницькому середовищі були задіяні представники усіх прошарків населення: дворяни, купці, селяни. Українці були власниками гірничих та машинобудівних підприємств, паперових фабрик та кам’яновугільних копалень торговельних закладів, дрібних і середніх кустарно – ремісничих підприємств, млинів, олійниць, вовномиень, закладів харчування, крамниць, цегляних і черепичних заводів та інших промислових закладів і установ сфери обслуговування, що працювали на сімейних традиціях чи невеликій кількості найманих робітників власників [16]. Ці часи увійшли в історію вітчизняного розвитку українського підприємництва як «золота доба». Це був період, коли відбулося гігантське розширення його масштабів, з’явилися нові сфери діяльності, виникали нові форми підприємництва. Розширення сфери та поява нових форм підприємницької діяльності у галузі промисловості, торгівлі, сільського господарства, фінансів тощо [17, с. 58].

Післяреволюційні події 1917 року є роковими для вітчизняного підприємництва. В період часу з 1918 по 1920 рік відбувалося знищення підприємництва, в підґрунті чого полягали марксистські уявлення та ідеї про комуністичну форму суспільства. Втім, на початку 20-х років актуальною суспільно-політичною та економічною проблемою стало подолання руйнівних наслідків більшовицьких революційних експериментів, які стосувалися системи управління народним господарством, ліквідації капіталістичних форм промислового підприємництва, поміщицького землеволодіння. «Червоногвардійський наступ» на капітал завершився повним спустошенням державної казни, дезорганізацією банківської системи і дестабілізацією грошової системи. Фабрики і заводи фізично уціліли за роки громадянської війни, але не діяли, позаяк було втрачено фінансово-економічні джерела їх функціонування [18, с. 99].

Відродження та повернення приватної промисловості стало можливим лише з переходом до нової економічної політики. Легалізація торгівлі і зміцнення грошово-фінансової сфери стимулювали підприємницьку діяльність. Тепер радянська влада не заперечувала відновлення економічної активності в державі тими людьми, які були до цього професійно підготовлені. З’явилася «нова буржуазія» – торговці, промисловці, орендарі, бро-

кери, комісіонери, на яких покладалася надія щодо швидкого виведення економіки держави з економічного хаосу і руйнації [19].

Разом з тим, керівництво держави прагнуло згуртувати підприємців у кооперативні форми об'єднань за для витіснення дрібного підприємництва. З цією метою для кооперації було створено систему пільгового кредитування, забезпечення її сировиною та збуту готової продукції. Проте, намічене об'єднання дрібних виробників через кооперування не дало очікуваних результатів. Дрібні підприємці виходили з кооперативів до самостійної або тіньової форми виробництва, борючись за приватногосподарський спосіб виробництва. В умовах згортання Нової економічної політики правлячий режим адміністративно-репресивними засобами намагався змусити дрібних товаровиробників об'єднуватися у виробничі кооперації. Для цього використовувався податковий тиск, їм відмовляли в кредитах і оренді приміщень, унеможлилювали доступ до сировини. Все це змушувало дрібних виробників поступово згортати свою діяльність. Частина з них під тиском вступала до кооперативів, а інша – зникала з ринку. Колишні кустарі і ремісники йшли працювати на заводи і фабрики [20, с. 34]. Окремі підприємці перейшли на нелегальне становище.

Справедливим буде відзначити, що в радянський період підприємницька діяльність повністю не була викоренена, на що вказує Постанова Ради Міністрів СРСР від 30 червня 1949 № 2883 «Про затвердження Правил реєстрації некооперированих кустарів і ремісників». Саме цей нормативний акт регулював діяльність приватнопідприємницької діяльності, яка була дозволена в ті часи. Дефіцит товарів та надання послуг, нехватка продуктів харчування у післявоєнні роки – все це обумовило існування дрібного підприємництва, у вигляді пошивних майстерень, в'язання одягу, фотографічних послуг, виготовлення кондитерських виробів, надання різних ремонтних, теслярських послуг населенню. Цю діяльність держава регламентувала видачею відповідних патентів. Проте, поставлене в немислиме з точки зору оподаткування існування, підприємництво не могло вижити, не будучи втягнутим в «тіньові» економічні відносини і хитромудрі схеми розкрадань і спекулятивних операцій [21, с. 16]. Незважаючи на це, розвитку підприємницької діяльності сприяли також бажання підприємців отримувати доходи, готовність працювати активно, творчо, реалізуючи ті здібності і задатки, які було б неможливо втілити в життя в рамках усупільненого господарства заперечення правових заборон, спрямованих на обмеження підприємницької активності громадян [22, с. 12].

Поступове та неминуче руйнування адміністративно-командної системи, економічна криза стали вирішальними у розвитку підприємницької діяльності. Починаючи з середини 80-років минулого сторіччя в державі було закладено початок широкомасштабних реформ, які були обумовлені кризовими явищами в соціально-політичній, суспільній та економічній сферах. Дефіцит як продуктів харчування, так і усіх товарів, які користувалися попитом населення, що був викликаний провадженням неграмотної планової економіки, змусив керівництво держави вжити заходів щодо пошуку

підходів до розв'язання нехватки товарів та продуктів харчування, яким стало відродження підприємницької діяльності. Прийняття Закону СРСР «Про індивідуальну трудову діяльність», Закону СРСР «Про кооперацію» стали першими кроками у цьому напрямку.

На шляху розвитку підприємницької діяльності в Україні не оцінило значення мало прийняття Закону УРСР «Про підприємництво» у 1991 році. Цим законом були визначені загальні правові, економічні та соціальні засади здійснення підприємницької діяльності (підприємництва) громадянами та юридичними особами на території української держави, встановлені гарантії свободи підприємництва та його державної підтримки. Закон УРСР «Про підприємництво» проголосив свободу підприємницької діяльності, закріпив гарантії прав підприємців, незалежно від організацій форм підприємницької діяльності.

Після проголошення незалежності України на державному рівні була визнана необхідність стимулювання розвитку підприємницької діяльності. У 1996 році підприємницька діяльність набула конституційного закріплення. З метою підтримки національного підприємництва Указом Президента України запроваджено спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва, що сприяло розвитку підприємницької діяльності. На шляху реформування економіки України розвиток підприємницької діяльності було визнано одним із умов проведення ринкових перетворень, що вбачається зі змісту Закону України «Про державну підтримку малого підприємництва», який визначив правові засади державної підтримки суб'єктів малого підприємництва незалежно від форми власності з метою якнайшвидшого виходу із економічної кризи та створення умов для розширення впровадження ринкових реформ в Україні [23]. Розвитку підприємницької діяльності сприяло прийняття у 2003 Господарського кодексу України.

Підбиваючи підсумки, слід зазначити, що підприємницька діяльність в Україні пройшла тривалий і складний шлях розвитку від виникнення на території України у зародковому стані у формі натурального обміну до підприємницької діяльності, яка існує на даний час. Найважливішими історичними факторами стрімкого розвитку підприємницької діяльності стали петровські реформи та скасування кріпацького права. Майже повного знищення та часткового відновлення підприємництва зазнавало в часи існування радянської влади. Втім, повне відродження підприємницької діяльності збіглося у часі з початком трансформаційних процесів в державі ознаменованих поступовим переходом до ринкових відносин, появою різноманітних форм власності, приватизацією державного майна.

Література:

1. Паламарчук О.М. Соціально-психологічний аналіз змісту підприємницької діяльності в сучасних умовах розвитку суспільства / О.М. Паламарчук // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костю-

- ка АПН України «Проблеми загальної та педагогічної психології». – 2011. – Т. XII. – Ч. 6. – С. 213-221.
2. Паламарчук Н.І. Протидержавні об'єднання слов'ян на терені сучасної України / Н.І. Паламарчук, Л.Р. Ігнатова // Сторінки історії : Збірник наукових праць. – 2010. - Вип. 31. – С. 5-13.
  3. Войтов С.Г. Становлення митної справи в період античної цивілізації Північного Причорномор'я та Київської Русі / С.Г. Войтов // Збірник наукових праць «Історія торгівлі, податків та мита». – 2010. – № 2(2). / [Електронний ресурс] : Веб-сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/itpm/2010_2/Voitov.htm.
  4. Гавриленко О.А. Договори міни та купівлі-продажу в античних державах Північного Причорномор'я (історійко-правове дослідження) / О.А. Гавриленко // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2007. – Вип. 39 – С. 79-85.
  5. Столяров С.П. Предприниматели Морозовы – основатели российского менеджмента. / С.П. Столяров // Современные проблемы науки и образования. – 2006. – № 2. – С. 21-27.
  6. Альхимович И.Н. Сущность и история развития предпринимательства / И.Н. Альхимович // Альманах современной науки и образования. – 2009. – № 7 (26). – Ч. 2. – С. 10-12.
  7. Колончук Д. Торговля в Ніжині: історія і сучасність / Д. Колончук, І. Колончук // Ніжинська старовина. Ніжинознавчі студії № 6 : Збірник регіональної історії та пам'яткознавства. – 2009. – Вип. 8 (11). – С. 47-57.
  8. Історія створення та розвитку господарських судів / [Електронний ресурс]. – Офіційний веб-сайт Судової влади України. – Режим доступу : <http://www.court.gov.ua/sud5024/2/11/>
  9. Орленко В. Розвиток торгівлі на Русі у період феодальної роздробленості (XII-XIV ст) / В. Орленко, Л. Орленко // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2012. – № 2. – С. 120-135.
  10. Козирев В.К. Чумацтво як складова частина запорізької спадщини Південної України кінця XVIII – початку XIX століття / В.К. Козирев // Наукове видання : Збірник наукових праць Гілея : науковий вісник. – 2011. – Вип. 51. / [Електронний ресурс] : Веб-сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2011_52_SV/Gileya52/I39_doc.pdf
  11. Телюпа С. Проблема взаємовідносин та історичного наслідування запорозького козацтва та чумацтва в джерелах середини XVIII – початку XIX ст.. / С. Телюпа // Наукові записки Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. – 2011. – Т. 23. – С. 138-143.

12. Муравьева Л.А. Российское промышленное предпринимательство в первой четверти XVIII века / Л.А. Муравьева // Дайджест-финансы. – 2007. – № 11(155). – С. 29-37.
13. Кочергін І.О. Капіталістичні дворянські господарства Катеринославської губернії пореформеного періоду / І.О. Кочергін // Гуманітарний журнал. – 2010. – № 3-4. – С. 16-29.
14. Романюк Н. Приватне землеволодіння в контексті підприємництва в умовах аграрних перетворень другої половини XIX – початку XX ст. / Н. Романюк // Волинські історичні записки. – 2010. – № 5. – С. 25-31.
15. Романюк Н.Й. Підприємництво в аграрних відносинах у контексті історизму / Н.Й. Романюк // Історія науки і біографістика : Електронне наукове фахове видання. – 2009. – № 2 / [Електронний ресурс] : Веб-сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/INB/2009-2/09_romanyuk.pdf.
16. Постернак О.О. Національний склад буржуазії Півдня Росії наприкінці XIX – на початку XX ст. / О.О. Постернак // Наукове видання : Збірник наукових праць Гілея : науковий вісник. – 2011. – Вип. 45. / [Електронний ресурс] : Веб-сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2011_45/Gileya45/12_doc.pdf.
17. Лантух І.В. Українське підприємництво «золотої доби» та його добродійність / І.В. Лантух // Інноваційна економіка. – 2012. – № 33. – С. 57-61.
18. Чеберяко О. Особливості формування прибуткової частини державного бюджету УСРР першої половини 1920-х рр. / О. Чеберяко // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – 2012. – Вип. 28. – С. 99-108.
19. Дзюбленко І.М. Ставлення партійно-радянської номенклатури до приватного підприємництва в роки НЕПу / І.М. Дзюбленко // Наукове видання. Збірник наукових праць Гілея : науковий вісник. – 2011. – № 48. / [Електронний ресурс] : Веб-сайт Національної бібліотеки ім. В.І. Вернадського. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2011_48/Gileya48/I11_doc.pdf
20. Махоніна О. Кустарно-ремісничя промисловість міста Харкова в роки НЕПу (1921–1928 рр.) / О. Махоніна // Матеріали ХХІХ-ї міжнародної наукової краєзнавчої конференції молодих Учених (ХНУ імені В. Н. Каразіна, 16 грудня 2011 р.). – Харків : Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – 112 с.
21. Богданов С.В. Тоталитарная государственность и экономическая преступность в СССР в послевоенные годы / С.В. Богданов // Научные проблемы гуманитарных исследований. – 2009. – № 6(2). – С. 15-20.

22. Андрюхин Е.А. Зарождение и развитие предпринимательства в СССР В 50–80-х гг. XX в. / Е.А. Андрюхин // Известия Алтайского государственного университета. – 2011. – № 4-2. – С. 9-12.
23. Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва» від 19 жовтня 2000 року № 2063-III // Відомості Верховної Ради України. № 2063-III – 2000. – № 51. – Ст. 447.

Терещенко В.А. Историко-правовой анализ развития предпринимательской деятельности на территории Украины. – Статья.

Статья посвящена исследованию предпринимательской деятельности в разные исторические периоды, выяснению особенностей развития предпринимательства в Украине, определению факторов, которые содействовали развитию предпринимательской деятельности.

Ключевые слова: предпринимательская деятельность, предпринимательство, купечество, чумачество, история

Tereshchenko V.A. Historical and legal analysis of the development of business activity in the territory of Ukraine. - Article.

The article is devoted to the study of entrepreneurial activity in different historical periods, determine the characteristics of business development in Ukraine, identify the factors that contributed to the development of entrepreneurship.

Keywords: entrepreneurial activity, entrepreneurship, merchants, chumachestvo, history

УДК 343.14

В. В. Тютюнник

*здобувач кафедри кримінального процесу Національного університету
«Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»*

**ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВИЗНАННЯ ДОКАЗІВ НЕДОПУСТИМИМИ В
КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ**

У статті розглянуто підстави та порядок визнання доказів недопустимими. Здійснено порівняльний аналіз відповідних норм чинного КПК та КПК 1960 року.

Ключові слова: докази, недопустимість доказів, кримінальне провадження.

Необхідність правового закріплення підстав та порядку визнання в кримінальному провадженні доказів недопустимими давно доведена процесуальною наукою. Дослідники цієї проблематики теоретично обґрунтували та сформулювали критерії визнання доказів недопустимими, порядок